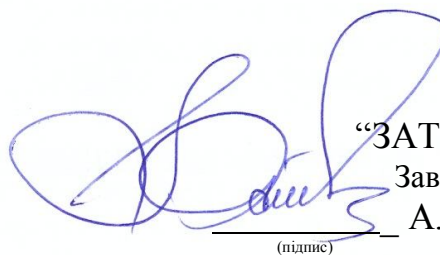

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

А.М. Острянка

(підпис)

(прізвище та ініціали)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ЕКСКУРСОЗНАВСТВА

Освітня програма 014 Середня освіта (Історія)

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол № від 1 від 31 серпня 2022 року

Розробник: Щербина Світлана Вікторівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Мова навчання – українська.

Мета навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи екскурсознавства» є формування у студентів теоретичних, професійних знань і практичних навичок, що дають їм змогу самостійно організовувати й планувати екскурсійну діяльність; розробляти й проводити екскурсії; здійснювати екскурсійне обслуговування.

Завдання дисципліни «Основи екскурсознавства»:

- розкрити понятійно-термінологічний апарат екскурсознавства;
- схарактеризувати особливості створення сучасного та інноваційного екскурсійного продукту;
- висвітлити методики проведення оглядових і тематичних екскурсій;
- розглянути механізм управління екскурсійною діяльністю в ринкових умовах, а також організаційно-інституційні засади розвитку екскурсійної справи в Україні.

Програма навчальної дисципліни складається з одного змістових модуля.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин:	90	
- лекції	10	
- практичні / семінарські	14	
- лабораторні		
- індивідуальні завдання	6	
- самостійна робота студента	64	

Статус навчальної дисципліни вільного вибору.

Очікувані результати навчання (програмні результати навчання, загальні та фахові компетентності), що формуються у процесі вивчення дисципліни «Основи екскурсознавства»:

Шифр згідно ОПП	Компетентності
	Здатність зберігати та примножувати культурні цінності на основі розуміння закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, зберігати баланс між професійним та особистим життям.
ЗК 04	Здатність висловлювати основні ідеї освітнього проекту іноземною (англійською) мовою усно та письмово.
ФК 01	Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зав'язків.....
ФК 09	Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки. Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних процесів та постатей.

	Здобувач вищої освіти буде здатен
	Вільно оперувати туристичною термінологією, аналізувати динаміку розвитку мандрівок; досліджувати зміни у соціальному складі подорожуючих.
	Розуміти причинно-наслідкові зв'язки в туризмі, прогнозувати розвиток вітчизняної і міжнародної екскурсійної справи.
	Розробляти екскурсійні і туристичні маршрути.

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на практичному занятті

Усна відповідь, доповідь, виконання завдань

на практичному занятті

до 10 балів

Активність (доповнення, запитання)

1 бал

б) самостійна робота

до 35 балів

в) модульна контрольна робота (тестове завдання)

до 5 балів

г) творча робота

до 5 балів

Робота на практичному занятті оцінюється за такими критеріями: 10-8 балів – здобувач освіти у повному обсязі опрацював програмовий матеріал, має глибокі та міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, робить аргументовані висновки; може узагальнювати та застосовувати набуті знання; 4 бали – відповідь містить незначні неточності; 7-5 бали – студент може відтворити основні положення програмового матеріалу, його відповідь неповна; 4-1 бал – студент доповнює відповіді своїх товаришів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Структура та тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Історія екскурсійної справи в Україні.

Основні етапи розвитку екскурсійної справи в Україні. Зародження туристичних організацій на Західній Україні в 20-30-ті роки ХХ ст. Історія розвитку екскурсійної діяльності в сучасній Україні.

Тема 2. Екскурсія та її сутність.

Основні визначення екскурсії: відповідно до Ліцензійних умов, Закону «Про туризм». Ознаки екскурсії, їх характеристика: активність, логічна послідовність, випереджувальна роль показу. Екскурсійний процес, його складові. Завдання екскурсійного процесу. Вимоги до екскурсії. Мета, завдання та форми проведення екскурсії. Функції екскурсії: інформація, культурний відпочинок, розширення кругозору, формування інтересів. Екскурсія як форма туристської послуги. Екскурсійний метод. Вимоги екскурсійного методу. Екскурсійний аналіз. Групи екскурсійного аналізу. Види аналізу. Показ, розповідь, рух - основні елементи екскурсії. Види показу. Вимоги до розповіді на екскурсії. Тематика екскурсій. Вимоги до тематики.

Тема 3. Класифікація екскурсій.

Етапи удосконалення класифікації екскурсій. Сучасна класифікація екскурсій. Класифікація екскурсій залежно від змісту, тематики, складу учасників, місця проведення, способу пересування, форми проведення, тривалості. Характеристика екскурсії залежно від групових ознак. За змістом: оглядові й тематичні. За складом учасників для: дорослих і дітей, місцевого населення і туристів, сільського й міського населення, організованих груп та індивідуалів, бізнес-екскурсії. За місцем проведення: міські, замські, музейні. За способом пересування: пішохідні та з використанням різних видів транспорту. За формою проведення: екскурсія-масовка, екскурсія-прогулянка, екскурсія-концерт, екскурсія-спектакль, екскурсія для спеціальної аудиторії, навчальна екскурсія, пробна екскурсія.

Тема 4. Методика підготовки екскурсії.

Організація та зміст процесу розробки нової екскурсії. Творча група, її склад. Колективний характер роботи. Розподіл і виконання обов'язків членів групи. Термін підготовки екскурсії. Основні етапи підготовки екскурсії: визначення цілі, вибір теми, підбір та вивчення літературних джерел; робота зі змістом екскурсії; знайомство з експозиціями і фондами музеїв; підбір та вивчення екскурсійних об'єктів; складання та інспектування маршрутів; підготовка контрольного тексту екскурсії; мова екскурсовода; комплектування «портфеля екскурсовода»; вибір методичних засобів; складання методичних розробок; висновок методиста про текст і методичну розробку; прийом екскурсії; затвердження екскурсії. Порядок складання технологічної карти екскурсії. Індивідуальний текст екскурсії, його особливості. Структура тексту.

Тема 5. Методика та техніка проведення екскурсії.

Призначення методики проведення екскурсії. Загальна й часткова методика. Характеристика методичних способів: асоціація щодо порядку часу, асоціація щодо єдності місця, словесні методи (усна розповідь, бесіда, пояснення, переказ змісту, цитування тощо). Наочні методи: демонстрація в натурі та в зображенні, спостереження тощо. Практичні методи: огляд об'єкта, спостереження згідно із завданням екскурсовода. Метод вправ: вироблення навичок та умінь екскурсантів. Вимоги екскурсійної методики: методичні способи показу, розповіді, рух в екскурсії, використання «портфеля екскурсовода», техніка проведення екскурсії та контакт екскурсовода з групою.

Особливі методичні прийоми. Прийоми демонстрації наочних матеріалів. Техніка проведення екскурсії. Вимоги до техніки проведення екскурсії.

Тема 6. Професійна майстерність екскурсовода.

Поняття «професійна майстерність екскурсовода». Складові «професійної майстерності екскурсовода». Вимоги до екскурсовода. Особистість екскурсовода. Права та обов'язки, навички та уміння екскурсовода, їх формування. Шляхи підвищення професійної майстерності екскурсовода. Культура та техніка мови екскурсовода, їх складові. Невербальні засоби мовлення. Психологічні завдання екскурсовода: формування та підтримка інтересу до екскурсії, організація уваги на екскурсії.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Тема 1. Історія екскурсійної справи в Україні.	14	2	2			10						
Тема 2. Екскурсія та її сутність	12		2			10						
Тема 3. Класифікація екскурсій.	15	3	2			10						
Тема 4. Методика підготовки екскурсії.	14	2	2			10						
Тема 5. Методика та техніка проведення екскурсії.	22	2	6			14						
Тема 6. Професійна майстерність екскурсовода.	12	2				10						
Усього годин	90	10	14			64						

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Історія екскурсійної справи	2
2.	Тема 2. Методика підготовки екскурсії.	2
3.	Тема 3. Нові сучасні види екскурсій	2
4.	Тема 4. Проведення екскурсії студентами	6
5.	Тема 5. Класична екскурсії сьогодні	2

Методи навчання

1. Словесні методи навчання (лекція, бесіда);
2. Практичні методи навчання (виконання творчих завдань, підготовка доповідей, презентацій);
3. Проблемний виклад матеріалу;
4. Дослідницький метод навчання.

Методи контролю

1. Усне опитування, участь у груповій роботі;
2. Творчі роботи, презентації;
3. Залік.

Засоби діагностики успішності та якості навчання

- студентські проекти, презентації та виступи на практичних заняттях;
- усна відповідь;
- письмова робота.

Розподіл балів

	Поточне тестування та самостійна робота					С/р	Сума
	T1	T2	T3	T4	T5		
Тема	T1	T2	T3	T4	T5		100
Бали	10	10	10	10	10	50	100

Розподіл балів за формами контролю

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті			
Робота на практичному занятті	5	10	до 50
Самостійна робота:	2	25	до 50
Усього:			до 100

Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Силабус.
3. Плани семінарських занять та методичні рекомендації.
4. Теми і завдання для самостійного опрацювання.

Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Бабарицька В. Екскурсознавство і музеєзнавство : навч. посіб. / В. Бабарицька, А. Короткова, О. Малиновська. – К. : Альтерпрес, 2007. – 150 с.
2. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування : монографія / О. Бейдик. – К. : Університет, 2001. – 395 с.
3. Король О.Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі : навч.-метод. посібник / О.Д. Король – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 144 с.
4. Мальська М. П. Туристичне країнознавство. Азія та Океанія/ М. П. Мальська, О. Ю. Бордун, М. З. Гамкало. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 184 с.
5. Мальська М. П., Гамкало М. З., Бордун О. Ю. Туристичне країнознавство. Європа. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 224 с.
6. Матвієнко, А.Т. Технологія та організація туристичної діяльності: Навч. посібник / А.Т. Матвієнко, В.Г. Цись. – К.: Кондор, 2015. – 120 с
7. Пангелов Б. П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей: навч. посіб. / Б. П. Пангелов. – К.: Академвидав, 2010. – 248 с.

Допоміжна література:

1. Білан С. Сільський туризм як фактор збереження соціальної сфери українського села / С. Білан // Вісник аграрної історії . 2013. Вип. 4 5. С. 161 165. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vai_2013_4-5_22.pdf
8. Біль М. Організаційно-управлінський механізм забезпечення розвитку туристичної галузі країни / М. Біль. // Державне будівництво . 2008. № 1. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeVu_2008_1_36.pdf
9. Божидарнік Т. Міжнародний туризм / Т. Божидарнік, Н. Божидарнік, Л. Савош. К.: Центр учбової літератури, 2012. – 312 с.
10. Гостєва Н. Місце туристичної індустрії України у світі / Н. Гостєва // Держава та регіони. – Серія: Державне управління. 2009. №2. С.45 50.
11. Грабовенська С. Сучасний стан і тенденції розвитку туристичної сфери в Україні / С. Грабовенська // Режим доступу: <http://www.newbiznet.com.ua/index.php/uk/articles/80-market/335-2013-07-31-07-08-09>
12. Дмитрук С. Соціально-педагогічні технології в туризмі / С. Дмитрук, О. Дмитрук. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 328 с.
13. Дядечко, Л. Економіка туристичного бізнесу / Л. Дядечко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
14. Зікеєва С. Туристична галузь України в період євроінтеграції: соціально-економічний аспект / С. Зікеєва // Економіка і менеджмент культури. 2013. № 1. С. 61 66. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ekmk_2013_1_13.pdf

15. Зінченко В. Молодіжний міжнародний туризм в Україні (70 80-ті роки ХХ ст.) / В. Зінченко – К.: Інститут історії України НАН України, 2004. – 58 с.
16. Іваненко І. Історичні аспекти розвитку туристичної діяльності в Україні / І. Іваненко, Ю. Рахматуліна // Вісник Черкаського університету. Вип. 177. Серія Економічні науки Черкаси: Вид-во ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2010. – С.89 – 95.
17. Капрусь О. Реформування туристичної галузі України в контексті членства у Всесвітній туристичній організації / О. Капрусь // Гілея. 2011. Випуск 55 (12). – С. 479 – 483.
18. Кляп М. Сучасні різновиди туризму / М. Кляп, Ф. Шандор. – К.: Знання, 2011. – 335 с.
19. Кожухівська Р. Туризм в Україні: стан, фактори та перспектива розвитку / Р. Кожухівська // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». Сер. «Стратегія інноваційного розвитку економіки». – Тернопіль, 2012 – Вип. 3(29). С.43 – 50.
20. Король О. Підготовка кадрів для туристичних підприємств і організацій: світовий досвід та сучасний стан в Україні та Чернівецькій області / О. Король, І. Бойко // Туристично-краєзнавчі дослідження. – К.: Друкарня ФПУ. – 2005. – Вип. 6. С.427 – 433.
21. Король О. Сучасний туризм та його місце у суспільному виробництві / О. Король, М. Крачило // Розвиток туризму в Україні. Проблеми і перспективи. — К.: ІВЦ «Слов'янський діалог», 1995. — С.57 – 63.
22. Король О. Туристські ресурси та їх використання / О. Король // Науковий вісник Чернівецького університету. Вип. 3. Географія. — Чернівці: ЧДУ, 1996. – С.64 – 69.
23. Кудла Н. Маркетинг туристичних послуг / Н. Кудла. – К.: Знання, 2011. – 350 с.
24. Лужанська Т. Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи / Т. Лужанська, С. Махлинець, Л. Тебляшкіна. – К.: Кондор, 2008. – 385 с.
25. Мальська М. Організація туристичного обслуговування / М. Мальська, В. Худо, Ю. Занько. – К.: Знання, 2011. – 275 с.
26. Мальська М. Планування діяльності туристичних підприємств / М. Мальська, О. Бордун. – К.: Знання, 2005. – 241 с.
27. Мальська М. Туристичний бізнес: теорія та практика / М. Мальська, В. Худо. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
28. Маринич О. Фізична географія України / О. Маринич, П. Шищенко. – К.: Знання, 2003. – 479 с.
29. Молочко Є. Популяризація культурної спадщини Криму (1834 – 1920): до історії вивчення питання / Є. Молочко // Чорноморський літопис . 2011. Вип. 4. С. 123 – 131. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Chl_2011_4_21.pdf
30. Панкова Є. Туристичне краєзнавство / Є. Панкова. – К.: Альтерпрес, 2003. – 352 с.
31. Петранівський В. Туристичне краєзнавство / В. Петранівський, М. Рутинський. – К.: Знання, 2006. – 575 с.

32. Рутинський М. Географія туризму України / М. Рутинський. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 160 с.
33. Рутинський М. Замковий туризм в Україні / М. Рутинський. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 432 с.
34. Рутинський М. Сільський туризм / М. Рутинський, Ю. Зінько. – К. : Знання, 2006. 271 с.
35. Скопень М. Комп'ютерні інформаційні технології в туризмі / М. Скопень. – К.: Кондор, 2005. – 302 с.
36. Сокол Т. Основи туристичної діяльності / Т. Сокол. – К. : Грамота, 2006. – 264 с.
37. Стоян Т. Міжнародний туризм в Україні другої половини ХХ – початку ХХІ ст.: основні тенденції становлення та розвитку / Т. Стоян // Гілея: 2012. – Випуск 56 (1) 2012 – С. 145 – 149.
38. Туристична діяльність в Україні : нормативно-правове регулювання / упоряд. О. Роїна. – К.: КНТ, 2006. – 464 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.world-tourism.org/> – Сайт з інформацією про розвиток світового туризму.
2. <http://www2.unwto.org/> сайт UNWTO
3. <http://tourlib.net> - «Все про туризм - туристична бібліотека»
4. <http://pidruchniki.com/turizm> - Навчальні матеріали онлайн
5. <http://libfree.com/turizm/> - Підручники з туризму онлайн